

Originea geto-daca a limbii române (fragmente)
("Originea geto-daca a limbii române",
Pontos, Chisinau, iunie 2002, 198p. Prefata de
prof. univ. dr. Ion Dron si conf. univ. dr. Dragos
Vicol ")

Mihai Vinereanu (City University, New York, SUA)

1.1. Argument lingvistic:

1.2. Argument istoric

1.2. Argument istoric: În acest subcapitol voi prezenta o serie de date istorice care pot explica de ce româna nu poate proveni din latină folosind, de astă dată, argumente strict istorice, după ce în capitolul precedent am prezentat o serie de argumente de ordin lingvistic. Am indicat deja mai sus câteva din elementele istorice extrem de importante cum ar fi perioada scurtă a controlului roman la nord de Dunăre și mai presus de orice, teritoriul foarte restrâns pe care romanii

l-au stăpânit, comparativ cu teritoriul imens locuit de geto-daci care nu a fost controlat niciodată de romani, elemente care au fost ignorate în mod sistematic în mai toate cercetările privitoare la istoria poporului și a limbii române. Dacă prin absurd dacii din provincia romană Dacia s'au romanizat și după o romanizare rapidă s'au refugiat în sudul Dunării cum le place roeslerienilor să susțină, nici măcar aceștia nu s'au obosit să demonstreze așa-zisa dispariție din istorie a dacilor. Cum a avut loc această dispariție nimeni nu a dat vreo soluție plauzibilă, deoarece în general acest lucru a fost considerat ca un fapt de la sine înțeles, deși nimeni, absolut nimeni nu l'a argumentat vreodată, afirmându-se vag că ar fi fost asimilați fie de slavi, fie de goți. Dispariția dacilor din istorie este o ipoteză nedemonstrată, dar cu toate acestea considerată un fapt bine stabilit. În știință o ipoteză rămâne o simplă ipoteză (doar cu sensul de posibilitate și nu de realitate demonstrată), or atâta timp cât o anumită virtualitate nu este sprijinită de date concrete, verificabile și demonstrabile nu poate fi luată drept realitate. Prin urmare, o astfel de ipoteză nedemonstrată ori insuficient demonstrată poate fi oricând înlocuită cu o nouă teorie bazată pe date concrete. În cazul originii poporului și a limbii române această ipoteză nedemonstrată și în ultimă instanță nedemonstrabilă a ajuns o "axiomă" repetată timp de peste 100 de ani. Cred că a venit timpul ca acestei absurdități să i se pună capăt mai ales că acum avem argumentele necesare să o combatem, deoarece această teorie nu poate rezista argumentelor bazate pe date.

Conform unor astfel de principii ar fi fost normal ca populația să se fi romanizat cel mult acolo unde au fost romanii și să apară un nou popor, iar pe restul teritoriului să fi rămas dacii și prin urmare să avem de a face cu două limbi și în ultimă instanță două popoare diferite, dar nici acest lucru nu s'a întâmplat. Nimeni nu a explicat cum cel mai numeros popor din lume după indieni, fără îndoială cel mai numeros din Europa întins pe un teritoriu vast, a dispărut fără urme din istorie. Este demn de menționat că românii și în ziua de azi sânt răspândiți pe un teritoriu întins chiar dacă în multe locuri nu mai sânt majoritari, iar acum 800-1000 de ani (cf. N. Drăganu, 1933) erau mult mai bine reprezentați unde azi s'au împușinat sau au dispărut chiar. Cum au ajuns dacii romanizați din Oltenia și sudul Ardealului să romanizeze rapid o populație cu mult mai numeroasă ca ei pe un teritoriu imens pe o rază de peste 1000 de km la est și la nord, când invaziile de tot felul veneau tocmai din această direcție. Cu mult mai interesant devine totul, atunci când constatăm că prezența românilor în aceste locuri este atestată cu mult timp înainte de întemeierea statelor feudale românești, prezența lor depășind cu mult în acele timpuri granițele acestor state românești și chiar a oricărui stat românesc vechi sau modern. Lucrarea de față își propune tocmai să arate neverosimilitatea ipotezelor privitoare la originea poporului și a limbii române. Cum au ajuns daco-geții din Transnistria și Ucraina să fie romanizați când nu a călcat picior de roman vreodată pe acolo, nimeni nu s'a aventurat să explice. În aceste locuri toponimia veche și hidronimia atestă prezența strămoșilor noștri daco-geți pe aceste meleaguri din cele mai vechi timpuri și pînă azi. A. Boldur (1980) consultând o serie de surse istorice, cu precădere vechi cronici rusești, identifică o mulțime de hidronime și toponime traco-dacice în Volhinia, Galiția, Podolia, întinzându-se de fapt de pe malurile Pripetului până în Balcani. Astfel Boldur găsește 28 de toponime traco-dace având componenta *-dava* în bazinul râurilor San și Bugul de Vest, 19 astfel de toponime, în bazinul râurilor Styr și Sluci, 37 în bazinul râurilor Teterev și Bugul de Sud, iar între Prut și Nistru 179 de denumiri dacice, între care 95 de astfel de toponime în *-dava*.

Revenind la cucerirea Daciei de către romani și transformarea colțului de sud-vest al regatului dacic în provincie romană, acest eveniment cu totul nefast în istoria poporului nostru, care a avut loc în anul 106 DC1 când imperiul roman atinsese culmea gloriei și perioada de extindere maximă, trebuie să reamintim câteva date care au fost tot timpul trecute cu vederea. Provincia romană Dacia a fost instaurată în anul 107 DC, dar în tot timpul existenței sale această provincie nu s'a bucurat de liniște. Pentru a trasa doar câteva coordonate cronologice amintesc că Dacia a fost cucerită cu mult mai târziu decât alte teritorii din Europa devenite ulterior provincii romane. Astfel Dacia a fost cucerită la peste 200 de ani după ce procesul de cucerire lentă a peninsulei iberice s'a încheiat (considerând căderea Numantie din 133 ÎC ca punct terminus în acest proces), peste un secol și jumătate după cucerirea Galiei (52 ÎC), peste 100 de ani după cucerirea Raetiei. În plus, în aceste provincii romanii au avut control asupra întregului teritoriu, pe când la nordul Dunării au controlat doar cca 1/5 din teritoriul întregului regat dacic cum deja am

arătat mai sus. Romanii și-au retras administrația din Dacia la 271 DC, deși relatările autorilor antici indică o pierdere a controlului real la nordul Dunării înainte de această dată, mai precis pe la 265 DC. Cel mai probabil romanii au pierdut total controlul la nordul Dunării pe vremea împăratului Galienus dacă nu și mai devreme. Retrageri similare ca cea din nordul Dunării nu a avut loc nici din Gallia, nici din Peninsula Iberică, provincii care au rămas parte integrantă a imperiului până la prăbușirea acestuia. Pe lângă toate acestea în Dacia, ca și în Moesia, Dalmația și Pannonia nu au avut niciodată loc colonizări, cu italici sau neitalici, cei care veneau în aceste locuri veneau numai din inițiativă personală, după cum arată Th. Mommsen. De altfel ceea ce i-a interesat pe romani în Dacia a fost doar minele de aur din munții Apuseni, precum și cele de sare de pe valea Oltului și alte câteva astfel de mine situate în jumătatea de sud a Ardealului. De aceea imperiul nici nu s'a extins dincolo de aceste zone de interes strict economic.

Pe lângă aceste argumente se pot menționa concepțiile a doi dintre cei mai mari istorici români și anume N. Iorga și V. Pârvan. Acești doi mari istorici se îndoiesc fiecare în felul său că romanizarea a putut avea loc într-o perioadă de timp așa de scurtă. Pârvan (1956) arată că romanii cuceresc târziu provinciile illire și trace de la nord și est de Alpi până la Dunăre. Cucerirea acestor teritorii s'a făcut foarte încet astfel Pannonia Inferioară, Moesia Inferioară precum și Thracia vor mai rămâne încă în afara organizării romane, până în prima jumătate a sec. 1 DC. Regiunile din Thracia și Moesia vor rămâne state clientelare conduse de regi locali până către mijlocul sec.1 DC. Pârvan nu amintește însă că pe vremea lui August puțin a lipsit ca Roma să fie distrusă după ce a fost înfrântă de o coaliție illiro-pannono-tracă (cf. Velleius Paterculus). De altfel și Noricum și Rhaetia au avut o soartă similară cu Thracia și Moesia păstrând multă vreme organizarea locală sub protectorat roman, după ce Roma cucerise demult Gallia, Spania, nordul Africii, Asia Mică. În schimb Pârvan crede în mod complet eronat că panonii, illirii și traco-dacii au fost romanizați de negustorii romanii cu mult timp înainte ca armatele romane să cucerească aceste teritorii începând cu 200 î.C: o afirmație fără sens și fără vreo dovadă istorică. Niciunde în întreaga istorie universală nu a avut loc așa ceva. În sprijinul ideii sale aberante citează pe Velleius Paterculus care povestește la numai 15 ani de la cucerirea Pannoniei, după o serie de războaie crâncene că aceștia vorbeau un fel de latină: "*omnibus autem Pannonis non disciplinae tantum modo, sed linguae quoque notitia Romanae*" (11, 110). Desigur panonii vorbeau o limbă apropiată de latină, deoarece erau illiri, deci erau vorbitori de traco-illiră, dar în nici un caz nu puteau vorbi latina la vremea aceea așa cum greșit crede V. Pârvan, mai ales că panonii nu cedaseră cu ușurință romanilor, luptând cu dârzenie multă vreme împotriva Romei. V. Paterculus spune clar că panonii aveau obiceiuri comune cu romanii inclusiv disciplina militară romană pe care nu le deprinseseră în cei câțiva ani de dominație romană, ci le avuseseră cu mult timp înainte având origini comune cu aceștia din urmă. Pannonii au făcut parte din regatul lui Burebista, regat întemeiat pe principii naționale, după ce fuseseră alungați toți celții din aceste locuri. Din afirmațiile lui V. Paterculus reiese că panonii aveau aceleași obiceiuri

cu romanii, ceea ce denotă că erau înrudiți îndeaproape. Faptul că panonii înțelegeau bine latina, acest lucru este o mărturie în plus că limba vorbită de ei era apropiată de latină. De altfel cam în aceeași perioadă, Ovidiu se plânge că la Tomis nu este nimeni să înțeleagă latina, deși el însuși reușește să învețe repede limba getică. Tot el spune că geții râd prosteste când aud vorbindu-se latină, lucru firesc dacă luăm în considerare apropierea, dar neidentitatea celor două limbi; astfel geții percepeau o getică "stâlcită" când auzeau vorbindu-se latină ceea ce stârnea ilaritatea, o limbă din care nu înțelegem absolut nimic nu va stârni niciodată ilaritate, deoarece rămâne un sistem perfect închis care nu ne spune absolut nimic. Acest lucru se întâmplă și azi: americanilor li se pare amuzant felul de a vorbi al britanicilor, dar mai ales cel al irlandezilor și scoțienilor sau al australienilor, iar unui bucureștean i se va fi părând amuzant felul de a vorbi al unui țăran din Maramureș. Desigur că diferența dintre geto-dacă și latină era desigur mai mare decât diferențele de la nivel dialectal dintre dialectele limbii engleze sau române de azi, dar destul de apropiate la nivel lexical și fonologic, ca să poți înțelege câte ceva. Revenind la Pârvan, în același context el afirmă în mod cu totul nejustificat că Moesia era romană înainte de 43-49 DC când a devenit provincie romană pentru a fi colonizată cu peste 100 000 de daci de peste Dunăre, colonizare care nu avea nimic de a face cu limba vorbită în Moesia, din punctul de vedere al Romei, cel mult noii coloniști veniți din nord se puteau simți ca acasă, deoarece localnicii vorbeau aceeași limbă cu ei. Tot el afirmă că primele influențe italice în Dacia merg până în epoca villanoviană, deci din epoca bronzului. După cum vom vedea civilizația bronzului și apoi a fierului trebuie să fi venit din răsărit spre apus și în nici un caz invers, dar desigur pe vremea lui Pârvan arheologia nu se afla în stadiul de azi. Această idee este preluată de Boldur (1980) care afirmă tot în maniera lui Pârvan și Iorga că dacii au fost romanizați cu mult înainte de cucerirea Daciei. Boldur crede că dacii au fost romanizați de celții veniți din apus încă din epoca bronzului fără să ne explice în primul rând cum s'au romanizat celții înșiși la acea vreme, când cetatea Romei nu se zidise încă.

Pentru a justifica aceeași idee a imposibilității romanizării dacilor într-o perioadă așa de scurtă, N. Iorga (1989) recurge la o explicație cu totul diferită decât cea a lui Pârvan și anume aceea a emigrării masive de țărani italici în toată zona illiro-tracă, fenomen care ar fi avut loc cu mult timp înaintea cuceririi acestor locuri de către romani, fără să aducă nici cea mai neînsemnată dovadă istorică în afara propriei sale imaginații bogate. În plus, Iorga ignoră cu desăvârșire faptul că la vremea la care el se referă, în Italia existau încă mai multe popoare care vorbeau limbi diferite chiar dacă multe erau înrudite între ele. Inițial latina s'a vorbit doar în Latium, o regiune nu mai mare decât mărimea unui județ din zilele noastre. Iorga consideră că Traian nu a cucerit Dacia din motive de glorie și ambiție personală în sensul lor cavaleresc din timpurile moderne și de asemenea nu crede că Dacia a fost romanizată după 107 DC când a devenit provincie romană care a dăinuit până la retragerea lui Aurelian. Și el ca toți ceilalți istorici pare să ignore faptul că doar o mică parte a teritoriului locuit de daci a fost sub controlul Romei. În continuare, Iorga arată de asemenea că

vreo 50 de ani au durat războaiele care avut loc înainte de retragerea romanilor, perioadă de totală instabilitate politică în zonă, la care se adaugă încă vreo 20 de ani pentru pregătirea și venirea coloniștilor. În schimb Iorga ignoră faptul că mai multe decenii după înființarea Daciei romane au avut loc mai multe răscoale ale dacilor din provincie, dar și invazii ale dacilor liberi și ale goților. Ținând cont și de acest fapt nu rămân decât cca 40-50 de ani de relativă liniște când coloniști romani se puteau stabili în Dacia. În același timp, Iorga menționează clar că acești coloniști erau "romani" din Syria, Asia Mică, Egipt, Britania, dar și mai de aproape din Grecia și Tracia. În acest caz acești coloniști vorbeau o latină stricată cu diferite accente și particularități din zonele respective. Iorga înțelege bine faptul că un popor ca să se deznaționalizeze trebuie să fie invadat de o populație mai numeroasă având aceeași ocupație și bineînțeles să vorbească o altă limbă. Având aceeași ocupație cele două grupuri etnice sânt în permanent contact social și astfel populația mai numeroasă poate deznaționaliza pe cea mai puțin numeroasă. Și aici Iorga scoate asul din mânecă, pentru că dacă lucrurile stau așa, el trage concluzia că: "Într-o anumită fază din viața ei economică, Italia nu a avut nevoie de țărani și i-a exportat. Erau vilele, latifundiile, casele de plăcere, parcurile de vânătoare, viața de lux". Mai departe Iorga afirmă, fără să demonstreze, că Roma importa produsele agricole și nu mai avea nevoie de țărani. Astfel el ajunge la strania concluzie că: "Și atunci a venit deodată un aflux de populație deznaționalizând parte din ilirieni și traci. Și confundându-se deznaționalizații în masa civilizatoare au întărit-o. Curând au mers înainte cu toții, păstrând aceleași ocupații, tot mai numeroși până au ajuns la limita Dunării și au trecut-o pe la Drobeta. După opera de deznaționalizare făcută pe tăcutele de popor, a venit apoi împăratul care a dus această operă mai departe". Iorga nu mai spune ce s'a întâmplat cu dacii de la nordul Dunării după ce tracii deznaționalizați au trecut Dunărea pe la Drobeta; de ce tocmai pe la Drobeta și nu și pe altă parte, Iorga din nou omite să spună, dar nici nu ar fi avut ce spune pentru că toate aceste afirmații sânt pure invenții. Mai departe tot el afirmă că: "Nu văd ce argumente logice s'ar putea aduce în contra acestei teorii. Doar Peninsula Balcanică nu este închisă cu ziduri chinezești de către Dunăre, și un prisos de populație era sigur aici. Și nimeni nu poate împiedica lucrul acesta că din locul unde populația era mai densă, ea să treacă în locul unde era mai rară și din locul unde populația era mai puțin liberă din punct de vedere social și politic ea să treacă acolo unde social și politic, populația era mai liberă". După cum se vede Iorga inventează un întreg scenariu prin care trebuia "să explice" romanizarea dacilor, nu numai fără dovezi și argumente concrete, dar și cu afirmații foarte greu de susținut în orice condiții istorice. De ce ar fi părăsit în masă țăranii din Italia pământurile lor și să "invadeze" pur și simplu pe iliri și pe traci? În acea vreme, dar și mult mai târziu economia țărănească era de tip autarhic, în sensul că țăranii trăiau din ce produceau pe pământul lor, fără să și vândă produsele decât în mică măsură, dacă presupunem că cei bogați importau produsele agricole așa cum susține Iorga. Emigrând din Peninsula Italică avea cineva mai multă nevoie de ei în ținuturile illire și trace decât în Italia? Existau acolo mai mulți amatori să le cumpere produsele? Cu siguranță că nu! De ce populația illiro-tracă trebuia să fie rară ca să fie loc pentru invazia

italică. Herodot ne spune în sec 5 ÎC că tracii erau cel mai numeros popor din lume, după indieni, deci cu mult timp înainte de presupusa invazie a italicilor în aceste locuri. De ce primii ar fi lăsat pe italici să le ocupe teritoriile, mai ales că aceștia din urmă nu s'au așezat acolo prin forța armelor, ba mai mult atât illirii, cât și tracii erau foarte bine organizați în state conduse de regi locali. Aceste state au opus o rezistență dâră chiar armatelor romane cărora le-a luat un timp îndelungat să supună aceste regiuni așa cum reiese chiar din scrierile autorilor romani și cum o recunosc și istorici moderni. Acești autori relatează de cele mai multe ori cu lux de amănunte despre războaiele duse de romani pentru a cuceri pe illiri, panoni și traci, fără să mai enumerăm războaiele împotriva puternicului regat dacic de la nordul Dunării. După cum se poate vedea, în ciuda convingerii lui Iorga, există pe lângă argumente istorice, o mulțime de argumente de logică împotriva teoriei sale.

Situația politico-militară la nordul Dunării în timpul stăpânirii romane: În tot decursul celor cca 150 de ani de existență a provinciei Dacia, au avut loc tot timpul fie invazii din afara provinciei ori revolte din interior, fie și una și alta. Voi face o scurtă trecere în revistă a acestor mișcări. Prima mare mișcare de acest fel are loc la anul 117 AD, anul morții lui Traian, mort în Asia Mică la scurt timp după pierderea bătăliei cu parții. În acest an are loc o dublă invazie una condusă de iazigi din apus și alta din răsărit condusă de roxolani. Coincidența în timp și atacul simultan din două direcții diferite indică faptul că această invazie a fost plănuită cu mult timp înainte cu toate că provincia nu avea decât 10 ani de existență. Succesorul lui Traian, Hadrian încearcă să controleze situația învingându-i pe roxolani, pe de o parte și cumpărând cu bani grei pacea cu iazigii. Noul împărat era hotărât să abandoneze cu totul această provincie cum făcuse deja cu încă trei provincii din răsărit și anume Armenia, Mesopotamia și Asiria. Istoricul roman Eutropius scrie că împăratul a fost convins de oamenii săi să renunțe la ideea abandonării Daciei pentru că "prea mulți cetățeni romani ar cădea în mâinile barbarilor", dar este mai mult ca sigur că atât prestigiul noului împărat cât și al imperiului ar fi avut mult de suferit dacă atât de multe teritorii ar fi fost cedate într-o perioadă de timp așa de scurtă. Drept consecință Hadrian dispune construirea faimosului *limes alutanus*, de-a lungul Oltului care era de fapt granița de răsărit a provinciei. Acest *limes* era un val de apărare din pământ construit pe partea de răsărit a Oltului pentru a opri invaziile venite din această direcție. Un val similar a fost construit în aceeași perioadă în Brittania pentru a opri invaziile pictșilor din actuala Scoție. Ceva mai târziu, în timpul domniei împăratului Antoninus (138-161 DC) are loc o revoltă a dacilor din provincia Dacia, susținută de o invazie a dacilor liberi, cei din afara provinciei. De asemenea în timpul așa-numitului război marcomanic care a durat 20 de ani pe vremea lui Marcus Aurelius (161-180 DC) care a domnit imediat după Antoninus au avut loc mai multe revolte în Dacia, precum și o serie de invazii din exterior. Într-una din aceste invazii, condusă de un prinț dac atât Sarmisegetusa, capitala provinciei, cât și Alburnus, centrul de exploatare a aurului din Munții Apuseni au fost distruse și arse.

Pe de altă parte, goții, care în ultimă instanță au dat lovitura de grație imperiului roman, au atacat constant nu numai provincia de la nordul Dunării, ci și la sud de Dunăre. Goții au venit de la Marea Baltică în nordul Mării Negre de unde s'au angajat în atacuri repetate împotriva romanilor până în secolele 3-4 DC când vizigoții pleacă în Italia, iar puterea ostrogoților este distrusă de huni la 375 DC. Este demn de menționat că sub numele de goți se ascundeau de multe ori geții, istoricii romani și bizantini confundându-i de cele mai multe ori. Uneori această confuzie este eliminată atunci când autorii antici indică triburile costobocilor sau al carpilor care știm sigur că erau daci. Toate aceste triburi au atacat imperiul fie separat, fie împreună. De pe la 230 DC încoace aceste atacuri au devenit tot mai puternice. În cele mai multe cazuri, romanii erau nevoiți să cumpere pacea cu bani, și în cazurile când reușeau să oprească un atac își luau supranumele pompos de Dacicus ori Carpicus. În timpul lui Galienus (260-268 DC), goții (unii autori antici îi numesc însă geți) lansează un atac de proporții venind cu corăbiile pe Marea Neagră în provinciile romane de la sudul Dunării. Scriitorii romani Iordanes (18), Ammianus Marcelinus (31, 5-13), Zosimus (1, 13), Aurelius Victor (29) toți scriu că romanii au pierdut total controlul la nordul Dunării în această perioadă. Retragera oficială a avut loc la 271 DC de către Aurelian, el însuși trac de origine, ordonând distrugerea podului de pe Dunăre de la Turnu-Severin, măsură necesară cu scopul de a opri invaziile din nord, dar această măsură nu a oprit complet aceste invazii din nordul Dunării. Un secol mai târziu, venirea hunilor și avarilor în regiune au împins pe vizigoți în sud, dar și aceste popoare noi venite la nordul Dunării făceau multe incursiuni pe celălalt mal al Dunării.

Alexandru Moeller, Germania

Chiar sa nu fie nici o poza cu literele de pe acel zid?

Daicoviciu batrinul (tinarul mai putin), si apoi Glodaru &C au distrus enorm de mult la Sarmisegetusa. Una din distrugerile cele mai masive a suferit-o zidul de linga zona sacra (din preajma Soarelui de andezit) pe care erau puse o multime de litere, litere pe care "marele" Daicoviciu nu a putut sa le citeasca, deci a ordonat sa fie distruse fara macar sa le catalogheze cum cere elementara stiinta (si etica) arheologica...

[Moeller] Intradevar arheologii au stricat foarte mult. Asta este si opinia mea. Pot sa-ti dau filmul care l-am inregistrat acolo sa-mi auzi comentariile unde le spuneam celor care erau acolo ce mi se pare "aiurea" si mai ales ca avand fotografiile de la "dezgropare" puteam face comparatii intre cum arata atunci si cum arata acum. Referitor la Sarmi sunt foarte multe intrebari de natura logica care se nasc acolo. Izvorul care curge acolo nu este ceva natural, apa este adusa. Accesul la Sarmi este mult mai usor decat cel de la Fetzele Albe, pozitia de aparare la Sarmi este mult

mai proasta decat la Fetzele Albe, capacitatea cetatzii este mult mai mica (eu am senzatia ca Fetzele Albe nici nu a fost in intregime dezgropata). La Fetzele Albe ai apa direct acolo, pe acel munte, una peste alta dpdv strategic Sarmi mi se pare foarte nefericit ca loc in comparatie cu cel de la Fetzele Albe. De aceea am spus ca e foarte posibil ca aceasta sa nu fie intradevar capitala, mai ales ca sunt foarte aproape una de alta.

[red] Pentru Fetele Albe trebuie formata o comisie guvernamentala, competenta si cinstita, care sa evalueze mai ales incompetenta celor care au sapat si distrus acolo. Codexul arheologului spune: sapa, descopera cit poti, protejeaza. ei au sapat acolo ca niste cautatori de comori, nu au protejat absolut nimic si au lasat totul in paragina de parca a dat ciuma peste ei.

[Moeller] Este interesant acolo ca pietrele de calcar, aduse noi pentru drumul pavat si pentru ziduri, prind lichean verde si devin foarte alunecoase pe cand pietrele vechi nu prind lichean decat f f putzin si au aderentza, nu aluneci ca pe cele noi. Mushchiul printre peitrele de atata amar de ani este f putzin si are o culoare albastruie in comparatie cu cel prins pe peitrele noi, unde este foarte mult si verde.

La zidul care da inconjur cetatzii, sunt la intervale regulate in zid nu pietre normale de constructie ci tamburi, pietre circulare carora nu le am inca nici o explicatie. Sanctuarul mare .. rotund, nu stiu se spune ca au pus acei pari de lemn acolo dupa baza pietreleor de la baza lor, asha cum le-au gasit, s-a facut un calcul acolo si s-a dedus inaltzimea lor. Asha o fi. Dar forma acelor pari de beton cu "cap" nu stiu de unde au scos-o pentru ca acolo nu am vazut nimic original care sa fi avut si un "cap" mic. Ma rfere la parii care ar insemna "zilele" in sanctuarul mare. Ma rog, sunt multe, multe detalii care ridica intrebari si e necesar de a vorbi despre fiecare in parte.

[red] Alt mare act de cruzime impotriva dacilor este distrugerea sanctuarului lui Burebista (reconstructia lui este o improvizatie stupida, nu un act sacru, cum a fost conceput de magistri daci) si, mai ales, a zidurilor de alaturi. Cine va estima (si cind?) distrugerea Scarii Sacre de linga Sanctuarul lui Burebista? Cine ba pune la loc ordinea cosmica care domnea aici, legatura Cerului cu Pamintul prin sufletul omului?

[Moeller] L-au refacut, ok dar nu vad pentru ce au construit acele "shantzuri" pe langa el unde se vede clar tehnica de lucru "noua" cu pietre de rau pentru a zidi shantzurile respective. In fotografiile vechi, pietrele de pe randul din mijloc al sanctuarului apare conice si de o culoare foarte inchisa in comparatie cu restul. Nu stiu cine a nenorocit sanctuarul si cine l-a reconstruit, dar parca este aiurea. Vorbeam cu un reporter neamt din Munchen, care ne-a luat cu mashina pe drum si fusese la Sarmi. Si el era de aceashi parere. Betonul pus acolo la Sarmi distruge tot farmecul locului. Ar fi putut sa puna beton si sa-l mascheze dracu cu pamant in caz ca doreau numai sa sprijine terasa. Sunt acele tambururi de beton care nu stim ce rol au. Ce vor sa faca? Sa ia vechile pietre si sa puna acei tamburi noi? Nu stim, habar nu avem cine, ce profesioniisti si-au batut joc acolo, la sarmi, de istoria poporului rom^n.

[red] O multime de alte vestigii zac in paragina absoluta, te ia fiorii de cite mizerii se pot intimpla in Rom^nia cu istoria noastra.

[Moeller] nu e nevoie decat sa te uitzi in toate balariile ca sa vezi cum zac toate acolo. Pietre sparte, aruncate de-a valma, pietre aruncate cu intentzie, pietre necercetate. Nu am vazut un studiu asupra rostului taieturiior speciale din pietre,

pentru ca se vede ca toate pietrele au aceashi taietura, au un rol bine anume, sau au avut un rol bine anume acele taieturi din ele. Placile prin care curgea apa odata sunt puse langa izvor, nici o indicatie nimic nimic nimic. Spus pe scurt, "lucru rom^nesc", egal cat de tare doare cand spui asta.

[red] Cei care au aratat tragismul situatiei de pe santierele arheologice din muntii Orastiei in Senatul Romaniei, la Ministerul Culturii, in Academia Rom^na, au devenit peste noapte "capii mafiei ucrainene" care fura aura dacilor...

[Moeller] asta este procedura de rigoare. In momentul in care cineva este competent si nu e de partea lor, incep cu denigrarea si calominarea. Iar acest lucru nu este valabil numai la nivel de oameni culti. Se pare ca si la nivel de om simplu s-a ajuns la modul asta de a vedea lucrurile. Pana si tzaranii din Costesti zic ca Andrei Vartic nu mai are ce cauta in Costesti si ca Doctorul ala, Savescu a facut organizatia aia ca sa fure aurul din tzara. Amandoi au adus totzi streinii ca sa fure si nu mai au ei saracii, oamenii locului ce fura. Este tipic, tipic rom^nesc. Este simplu trist si cateodata itzi vine sa-tzi bagi piciorul, dar undeva in inima ta, sperii si inca mai crezi ca oamenii spun si fac astfel de lucruri numai pentru ca sunt ignorantzi. Cat despre arheologia rom^neasca, o avea meritele ei, nu zic ba, dar cel putzin unde am fost si am vazut, s-a distrus enorm de mult. Parca ar fi fost intentzie....

P.S: Chiar sa nu fie nici o poza nicaieri cu literele de pe acel zid? Ar fi absurd si ar friza ridicolul. Daca asha este, sa nu mai aibe liniste in mormant acela care a dat ordin sa le strice ..

Andrei Vartic, Institutul Civilizatiei Dacice, Chisinau, rep. Moldova **Simbolurile primordiale ale carpato-dunarenilor**

(autorul a alcatuit impreuna cu I. Vartic o enciclopedie a vechilor simboluri balcano-carpato-dunarene care poate fi accesata de aici spre urmatoarele file-uri: [V-sign](#), [M-sign](#), [tri-line](#), [creation](#), [net](#), [egg](#), [spiral](#), [zig-zag](#), [meandr](#), [triangle](#), [temple](#), [rhombus](#)).

A venit timpul (marcat puternic de paienjenisul Globalizarii) ca macar o parte din cercetatorii fenomenului uman (si a istoriei lui) sa puna fundamental intrebarea cu privire la simbolurile primordiale ale omului, la locul si timpul unde ele au aparut mai intii[1]. Fie ca asta s-a intimplat la Bacho Kiro (Bulgaria) sau Brinzeni (Moldova), la hotarul dintre musterian si aurignacian, fie ca in alta parte {La Cosquer (Franta) sau Mal'ta (Rusia), la Mitoc (Romania) sau Molodova (Ucraina), la Pecarna (Cehia) sau Mezin (Ucraina) etc, etc, pictate in grote sau incrustate pe piese de arta mobiliara}, dar cu conditia sa aiba aceeasi vechime primordiala, simbolurile reprezinta un hotar precis al altui om decit *homo neandertalis* [2]. Acest HSS (*homo sapiens sapiens*) s-a amestecat si se amesteca atat de dramatic in istoria planetei pe care locuieste incit acest amestec nu mai poate fi ignorat chiar de el insusi si chiar spre binele salvarii sale ca fiinta biologica si spirituala. Mai mult, in Globalizare, cind armele de distrugere in masa se deplaseaza cu viteze luminate prin paienjenisul necontrolat al Internetului, cind insusi Internetul, ca oricare alta tehnologie de virf, devine arma de distrugere in masa [3], intrebarea cu privire la misterul aparitiei simbolurilor primordiale chiar la startul manifestarilor spirituale ale lui *homo sapiens sapiens* nu mai este o simpla intrebare de substrat care se discuta in limbaj profesoral undeva, la 2-3 catedre de istorie veche (acoperite si ele de praful milenar al artefactelor ce sint depozitate in vechi sau noi dulapuri). De ce omul a insemnat cu oxid negru de mangan sau cu ocru rosu 3, 7 si 9 puncte sau linii paralele? Ce l-a determinat sa orienteze liniile sau sirurile de puncte pe verticala sau

pe orizontala? Cum i-a venit ideea sa deosebeasca liniile paralele de celelalte care, unindu-se, formeaza unghiul, cel mai magnific construct artificial, spiritual, al omului? Cum si de ce triunghiul s-a transformat in romb? Si de ce rombul a fost "descoperit" si utilizat de om inaintea patratului?

Urmarind cu atentie grafica pandantivului de la Brinzeni esti parca obligat sa spui ce vezi, si anume: ca elipsa a aparut inaintea cercului. Ba si cunoastrea numerelor si a proprietatilor lor, inclusiv a multiplilor lui 3, 7, 9, asa cum stau incrustate in sirurile de puncte de pe amuleta de la Brinzeni, apar ca legi universale pe care omul le cunostea chiar din clipa cind s-a trezit pe Pamint [4].

Fig. 1. Amuleta-pendantiv de la Brinzeni, aprox. 36.000 BC.

Organizarea acestor siruri in tri-lines si in two-lines exclude cu putere orice act intimplator. Daca minunea matematica si geometrica de la Brinzeni s-a intimplat la inceputurile primordiale ale omului, atunci ea s-a intimplat de la sine, ca un produs uimitor, paradoxal, inegalabil inca printre toate celelate acte spirituale realizate de la inceputuri si pina azi. Nici cele mai sofisticate tehnologii de virf, cum ar procesorul, interventia in structura genelor sau a atomului, cercetarea spectrelor galaxiilor ce se afla la miliarde de ani lumina de Pamint etc, etc nu se pot compara cu acest act uriesesc de prezenta spirituala pe Pamint care este grafica numerica si geometrica de pe pandantivul de la Brinzeni, descoperit de arheologul Nicolae Ketraru [5] {amintim pentru cei care nu pot consulta imediat studiile noastre anterioare ca cele 2 linii externe de pe partea laterala, triunghiulara, a pandantivului de la Brinzeni, formate din 63 si 54 de puncte, inconjoara triunghiular o salba elipsoidala din 3 linii a cite 27, 24 si 30 de puncte. $27+24+30=81$, iar 81 este patratul lui 9. 63 este primul numar natural unde se intilnesc sirurile lui 9 si 7. Si $63/9=7$. 54 este al treilea numar natural, dupa 18 si 36, unde se intilnesc sirurile lui 9 si 6. Iar $54/9=6$, $54/3=18$. $81+63+54=198$. $198/63=3,14$ - vezi pentru detalii studiile noastre [2] si [4]} . O adevarata enciclopedie a revolutiei numerologice si geometrice realizate de *homo sapiens sapiens* este reprezentata pe amuletele de la Mal'ta (in forma de spirala) si Cosauti (in forma complexa a unei geniale table matematice, cum am aratat in "*Portacul lui Borziac*"), cea de la Cosauti fiind probabil cel mai important document logistic al omului paleolitic descoperit pina acum [6]

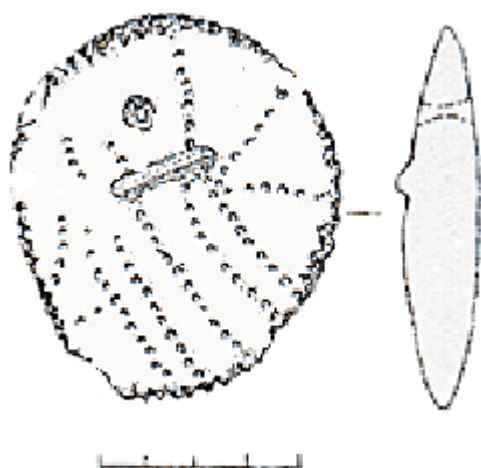

Fig. 2. Amuleta de la Cosauti, aprox. 16.000 BC

De ce simbolurile geometrice si matematice au aparut inaintea altor necesitati ale omului? De ce unghiul orientat in sus, in jos, la dreapta sau stinga, in perfecte simetrisi si oglindfiri (ca la Mitoc sau Cuina Turcului) a fost utilizat de om mult inaintea plugului?

Fig. 3. Amuleta de la Mitoc, aprox. 24.000 BC.

De ce omul a pictat aceste semne impreuna cu animalele care ii asigurau securitatea alimentara, in operele plastice parietale din grotile Europei de Apus, sau ca elemente de "ornament", pe cele din Moravia (Cehia), Mezin (Ucraina), Kostenki, Avdeev sau Mal'ta (Rusia)? De ce in Vestul Europei a predominat pictura parietala naturalista, iar in Estul Europei cea mobiliara, geometrica [7]? Si de ce in zona dintre Ceahlau si Nistru, la Mitoc (Romania), Brinzeni si Cosauti (rep. Moldova) Molodova si Corolovo (Ucraina) pentru a picta si incrusta aceste simboluri omul nu a avut nevoie de suportul naturalist (al animalului sau al femeii) si le-a incrustat numai si numai ca formatiuni abstracte? Aceasta din urma forma de pictura paleolitica reprezinta, in opinia noastra, cea mai buna dovada a faptului ca omul utiliza proprietatile muzical-numerice si geometrice ale Cosmosului pentru a-si lumina cit mai mult cu putinta Rostul sau pe Pamint, pentru a scoate posibilitatile de fiintare din probabilitati si pentru a transforma posibilitatile de fiintare in Devenire. A face abstractie in cercetarea fenomenului omului primordial de nastere si de moarte, de Cer, de Pamint

si de Sub-pamint, de zi si de noapte, de Cerul instelat si de rotatia lui zilnica (asa de usor de observat), de mersul organizat al Soarelui si al Lunii, de schimbul anotimpurilor, de prezenta nelamurita a viselor, de catastrofele naturale sau artificiale, de ura, minie, violenta, de mila si dragoste, si, mai ales, de Spirit si de Suflet, este o greseala capitala a omului de stiinta. Tot asa nu putem trece cu vederea, puse in acelasi crater paradoxal al vechimii, si peste sirurile simbolice geometrice si matematice ale omului primordial.

S-a discutat mult si se mai discuta inca despre originea omului modern. S-a spus ca simbolurile si proto-alfabetele ar fi ajuns in Europa (fie ca prin Caucaz, fie ca prin Bosfor, fie ca prin Gibraltar) din Africa si Rasaritul Apropiat. Dovezile arheologice spun insa altceva. La Bacho Kiro si Brinzeni, la Mitoc, Cosquer, Altamira, Pecarna, Molodova, Cosauti, Kostenki, Avdeevo, Mal'ta (dam numai unele pilde) simbolurile matematice si geometrice au fost pictate, sculptate si incrustate de om multe, multe mii de ani inainte de aparitia lor in Egypt sau Sumer. De unde si cum au aparut simbolurile matematice si geometrice in mezoliticul acestor regiuni? De la sine? Exclus, atita timp cit omul le-a utilizat peste 25 de mii de ani inainte de asta in Europa si Asia. Deci patria simbolurilor geometrice si matematice de pe ceramica si piesele antropomorfe si zoomorfe din lut ars din neoliticul timpuriu nu trebuie cautata in alta parte decit chiar acolo unde s-au nascut ele, la hotarul dintre musterman si aurignacian. Acum este clar ca la Schela Cladovei si la Lepenski Vir mezoliticul european a fost chiar mai spectaculos decit cel anatolian, sumerian sau egiptean. Acum este clar ca la Starcevo si la Cris, la Danceni, Vinca si Turdas omul carpato-dunarean a folosit simbolurile geometrice si numerice pentru a depozita, prelucra si transmite informatii cel putin in acelasi timp cu omul anatolian si sumerian. Multimea imensa a artefactelor cu asemenea insemne demonstreaza ca tablitele de la Tartaria (Romania), nu sint un epizod intimplator al istoriei omenesti, ci un cadru spectaculos, dar obisnuit, din filmul extraordinar al Fiintarii omului in zona balcano-dunareana si carpato-nistreana.

Doua sint problemele care ar trebui sa ne framinte la acest capitol al cercetarii. Prima este legata, cum spuneam, de rostul fiintarii omenesti pe pamint. Se pare ca omul primordial a cunoscut acest rost si a fost constient de puterea lui timp de peste 25 de milenii. Cel putin pina in epoca neoliticului timpuriu "stagnarea" tehnologica a omului paleolitic trebuie citita ca putere spirituala exceptionala: cu cit mai multe instrumente si tehnologii foloseste omul pentru fiintare cu atit mai mica este puterea lui spirituala. Si invers. Astfel rostul aparitiei si utilizarii simbolurilor matematice si geometrice la hotarul dintre musterman si aurignacian este o dovada graitoare a acestei uriasa puteri spirituale (recapitulata genial de Lao Tzu [*Tao Te Ching*, 15]).

A doua problema reiese firesc din prima si pune inca o intrebare delicata dezorientatului om contemporan: nu cumva insusi faptul aparitiei simbolurilor, necesitatea inarmarii omului cu ele, este o dovada a degenerarii omenesti, a acelei degenerari de care vorbesc toate marile metafizici ale vechimii? Marelui paleolitician Gherasimov ii placea sa spuna ca cea mai mare dorinta a lui este sa stea la o bere cu un neandertalez? La grotta de la Buzdugeni, pe malul Racovatului, in nordul Basarabiei, omul musterman a sapat grote rotunde si eliptice, a incrustat semne pe pereti, a folosit instrumente sofisticate pentru a se discursa in haturile fiintarii, a privit, desigur, cerul instelat si a folosit ocrul rosu si oxidul negru de mangan pentru a si insemna limitele de fiintare. Astfel intrebarea cu privire la vechimea vechimii, dar

mai ales cea cu privire la rostul fiintarii omenesti in lumina aparitiei a tot mai multe simboluri primordiale paleolitice, nu se mai pune astazi sub semnul cetos al unei evolutii de foarte lunga durata, ci in curajoasa armonie cu rezultatele graitoare ale cercetarii arheologice. La Cosauti, la Brinzeni, la Buzdujeni, la Trinca, la Hordinesti, la Duruitoarea Veche si in alte citeva zeci de locuri din Basarabia de Nord, acolo unde cercetarea arheologica numai a schitat vectorii sapaturilor viitoare, s-ar putea sa iasa la iveala opere de arta ale omului paleolitic care sa lumineze nu numai vechimea noastra, ci si Rostul nostru (uitat) pe pamint, si felul cum ne putem proteja fiinta de anihilare in Globalizare, si cum putem construi o noua Devenire pentru acelasi corp genetic.

august, 2002

Referinte:

- [1] A. Vartic, [*Variatiuni pe o tema de Claude Levi-Strauss*](#), Dava International, 2001
- [2] A. Vartic, [*Portacul lui Borzic*](#), Dava International, 2002
- [3] A. Vartic, [*WWW&musicroom*](#), Dava International, 2002
- [4] A. Vartic, [*Intrebarea cu privire la paleoinformatica*](#), Dava International, 2001
- [5] N. Ketraru, *Pamiatniki epoh paleolita i mezolita*. Arheologhiceskaia carta Moldavskoi SSR. Vip. I, Kisinev, 1973
- [6] I. Borzic, *Inceputurile istoriei Moldovei*, Stiinta, Chisinau, 1996
- [7] A. Vartic, [*O istorie geometrica a lui Homo Sapiens*](#), Basarabia, 2000

BUREBISTA

(ANII DE DOMNIE: 82-44 I.H.)

Rege al daco-getilor, personalitate politica de seama a epocii sale, a realizat prima unificare a triburilor daco-getice sub o singura autoritate, punand bazele celui mai important stat din zona Dunarii de Jos la jumatatea secolului I i.H.

Personalitatea si faptele sale sunt cunoscute din relatarile istoricilor Strabo (sec. I i.H., contemporan cu regele geto-dac) si Iordanes (sec. VI d.H.).

Acesta din urma ofera indicii inclusiv asupra inceputului domniei lui B., plasat in aceeasi perioada in care Sylla a preluat puterea la Roma (anul 82 i.H.). Strabo indica zona probabila de unde a plecat regele in actiunea sa de unificare a triburilor daco-getilor: Campia Munteana, deoarece regele este desemnat cu termenul de Ńgeti, utilizat de greci pentru a-i numi pe locuitorii zonei extracarpatic. Acelasi istoric si geograf antic descrie etapele parcurse de B. in constituirea statului geto-dac si in politica sa externa: Ńajungand in fruntea neamului sau, care era istovit de razboaie dese, getul B. l-a inaltat atat de mult prin exercitii, cumpatare si ascultare de porunci, incat in cativa ani a creat un stat puternic si a supus getilor aproape pe toti vecinii. Ba a ajuns sa fie temut chiar si de romani ..., ajungand pana in Macedonia si

Illyria; a pustiit pe celtii care erau amestecati cu tracii si illyrii si a nimicit pe de-a-ntregul pe boii aflati sub conducerea lui Cristasiros, si pe taurisci.¹

Unirea triburilor geto-dace sub conducerea lui s-a realizat pe parcursul mai multor ani si nu fara dificultati, determinate de organizarea tribala si de refuzul probabil al unor capetenii de a recunoaste autoritatea regelui. De aceea, in anumite situatii, este atestata utilizarea fortei pentru supunerea unora dintre centrele unional-tribale. Principalul sprijinitor al lui B. a fost marele preot al cultului lui Zalmoxis, Deceneu, a carui autoritate spirituala era recunoscuta de toti geto-dacii.

Campaniile militare duse de B. impotriva neamurilor vecine nu ar fi fost posibile fara o armata puternica, evaluata (probabil in mod exagerat) de catre Strabo la 200 000 de oameni. Aceasta armata dovedea forta si capacitatea militara a statului geto-dac.

Istoricii considera, in general, ca primele campanii purtate au fost duse impotriva celtilor din vestul Daciei, impinsi spre teritoriul dac de presiunea romana si a germanilor care-i obligasera sa paraseasca Moravia si Boemia. Celtii taurisci, ca si celtii boi condusi de Cristasiros sunt nimiciti, iar hotarul vestic al statului dac este fixat pe Dunarea mijlocie (in Slovacia de azi). In perioada urmatoare sunt infranti bastarnii din rasaritul Daciei, populatie de neam germanic asimilata intr-un tarziu de geto-daci. Hotarul estic al Daciei atingea astfel Nistrul, iar cel nordic Carpatii Padurosi (azi Ucraina), cuprinzand teritoriul dacilor costoboci, creatori ai culturii arheologice Lipita.

Pana in anul 48 i.H., B. isi extinde autoritatea si asupra coloniilor grecesti de pe tarmul vestic al Marii Negre, de la Olbia (aflata la varsarea Bugului in mare) pana la Apollonia (golful Burgas ñ in Bulgaria de azi), incluzand intre acestea coloniile grecesti dobrogene Tomis, Histria si Callatis.

Unele dintre cetatile grecesti s-au opus, fiind supuse prin forta, asa cum arata urmele de distrugeri pastrate la Olbia sau Messambria. O situatie favorizata a avut-o Dionysopolis, asa cum arata inscriptia in limba greaca descoperita in acest oras, prin care este atestata participarea unuia dintre demnitarii cetatii, Acornion, la incheierea unei intelegeri intre B. si generalul roman Pompei, rivalul lui Cezar.

Aceasta initiativa avea ca motiv in primul rand contracararea expansiunii romane in zona. Orasele grecesti fusesera nevoite, dupa campania militara din 72ñ71 i.H. a generalului roman M.T. Varro Lucullus, sa accepte controlul Romei. Dupa aproximativ un deceniu (cca 62 i.H.) coloniile grecesti au fost ajutate de un conducator local get (cel mai probabil B.) in timpul rascoalei acestora impotriva dominatiei romane. Cu aceasta ocazie, incursiunea in Dobrogea a guvernatorului roman al Macedoniei, C. Antonius Hybrida, este stopata sub zidurile Histriei.

Exercitarea autoritatii lui B. asupra oraselor grecesti pontice a contribuit la dezvoltarea schimburilor economice si culturale intre lumea geto-daca si civilizatia greaca, concretizata prin preluarea de catre daci a unor elemente de civilizatie materiala (monede, unelte, ceramica) si a scrisului cu alfabet grecesc. De asemenea, mesteri greci au lucrat la ridicarea cetatilor din Muntii Orastiei (sistem de fortificatii care apara centrul statului dac si a carui constructie a fost initiata in timpul sau).

In urma incursiunilor armatei lui B. la sudul Dunarii, pana in Macedonia si Illyria, hotarul de sud al statului condus de regele geto-dac a fost stabilit in zona Muntilor Balcani, zona aflata in

atentia directa a Romei.

B. a intervenit in razboiul civil care opunea, la Roma, pe Cezar lui Pompei, de partea celui din urma. Ajutorul militar oferit s-a dovedit tardiv, Pompei fiind invins la Pharsalos in anul 48 i.H. Consecinta directa a acestei politici a fost pregatirea, asa cum atesta autorii antici Plutarh si Suetoniu, a unei mari campanii militare de supunere a getilor, sub comanda lui Cezar. In anul in care Cezar este asasinat la Roma de adversarii sai politici (44 i.H.), B. are acelasi sfarsit, in urma unui complot organizat probabil de aristocratia tribala locala.

Asa cum arata Strabo, unitatea statului dac a fost intrerupta la moartea lui B., regatul impartindu-se in patru, apoi cinci structuri statale distincte, dintre care, cel mai important a fost statul creat in Transilvania, avand in frunte pe marele preot Deceneu.